

LG-1998-712 - RG-1999-226 (35-99)

INSTANS:	Gulating lagmannsrett - Kjennelse.
DATO:	1998-05-12
DOKNR/PUBLISERT:	LG-1998-712 - RG-1999-226 (35-99)
STIKKORD:	Saksomkostninger. Reiseutgifter for utenbys advokat. Tvistemålsloven § 176.
SAMMENDRAG:	Spørsmål om reiseutgifter for en Oslo-advokat som var prosessfullmektig for saksøkeren i en ærekrenkelsessak for Bergen byrett, skulle godtas som nødvendige omkostninger, jfr tvistemålsloven § 176. Byretten fant at saksøkeren selv måtte dekke meromkostningene ved å bruke en advokat utenfor rettskretsen. Lagmannsretten kom til at reiseutgiftene måtte anses som nødvendige omkostninger for å få saken betryggende utført.
SAKSGANG:	Bergen byrett - Gulating lagmannsrett i sak nr. LG-1998-712.
PARTER:	A (advokat Per Danielsen) mot Bergensavisen AS m.fl. (advokat Pål W. Lorentzen v/ adv.flm. Trond Hatland).
FORFATTER:	Lagdommerne Lunde, Njøsén og Romarheim.

Bergen byrett avsa 4. februar 1998 dom med slik domsslutning:

«1. As krav overfor Bergensavisen AS, ansvarlig redaktør Olav Terje Bergo og journalist Bjørn Kristiansen og Monika Nordland Yndestad om mortifikasjon av følgende utsagn offentliggjort i Bergensavisen 6.12.1994:

Side 227

1. Kassadamen Therese (18) FAKKET RANEREN PÅ NATTKLUBB.
2. FAKKET RANEREN PÅ DISKO.
3. Den unge bergenseren nekter også for å ha stått bak et grovt tyveri av 2.200 kroner fra kassen i matforretningen Mega på Nesttun 7. november, avvises.
2. Innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse betaler Bergensavisen AS kr. 35.000,- - trettifemtusen - kroner til A .
3. Innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse betaler Olav Terje Bergo kr. 5.000,- - femtusen - kroner til A.
4. Innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse betaler Bjørn Kristiansen kr. 3.000,- - femtusen - kroner til A.
5. Innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse betaler Monika Nordland Yndestad kr. 5.000,- - femtusen - kroner til A.
6. Bergensavisen AS er solidarisk ansvarlig med Olav Terje Bergo, Bjørn Kristiansen og Monika Nordland Yndestad for rettidig betaling av de beløp disse er dømt til å betale A.
7. Innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse betaler Bergensavisen AS, Olav Terje Bergo, Bjørn Kristiansen og Monika Nordland Yndestad in solidum kr. 63.549,- - treogsekstifemhundreogførtini - kroner til A til delvis dekning av sakens omkostninger.»

Over dommens saksomkostningsavgjørelse, domsslutningens punkt 7, har A, ved advokat Per Danielsen erklært kjæremål til Gulating lagmannsrett. Det er opplyst at dommen forøvrig er rettskraftig.

Kjæremålet retter seg mot byrettens saksbehandling og lovtolking.

Det er i hovedsak hevdet at:

Byretten har unnlatt å drøfte det forhold at saksøkte ikke påberopte seg at saksøker hadde benyttet seg av utenbysadvokat, og byretten har ved dette gått ut over anførselene. Forøvrig opplyser advokat Danielsen at han aldri har opplevet at noen part i noen rettskrets i hele Norge har gjort gjeldende slike synspunkter, ei heller gjøres det gjeldende i Oslo når utenbysadvokater prosederer der.

Byretten har heller ikke vurdert As begrunnelse for å nytte utenbys advokat, dette er en saksbehandlingsfeil. Advokat Hansen ble benyttet i forbindelse med straffesaken og for kravet mot Staten for uberettiget forfølgelse. Advokat Hansens engasjement ble avsluttet ved fremsettelse av forlikstilbud til Bergensavisen. Da dette ikke ble godtatt, gjorde advokat Hansen A oppmerksom på at han ikke hadde spesielle forutsetninger for å føre en ærekrenkelsessak. Advokat Hansen anbefalte A å engasjere annen advokat, hvilket A gjorde. Valget av advokat Danielsen ble gjort ut fra at Danielsen ble ansett å ha spesiell kompetanse i slike saker. Bergensavisen hadde slik kompetanse ved advokat Pål W. Lorentzen. A var ukjent med andre advokater med slik kompetanse innen rettskretsen.

Byrettens begrunnelse for ikke å godta utgiftene ved utenbys advokat er uttrykt som at den « kan ikke se at det hverken er noe i saken eller advokatene i den lokale rettskrets som medfører at saksøker ikke kunne

Side 228

betjene seg av en lokal advokat med samme resultat som det han her tilkjennes ». Dette hevdes å være feil vurderingstema i forhold til tvistemålslovens regler Vurderingstemaet er om utgiftene har vært « nødvendige ». Byrettens uttalelser er lokalpatriotisk preget og oppfattes som forunderlige.

Reise- og oppholdsutgifter må dekkes fullt ut i det slike utgifter har vært nødvendige uansett.

Det nedlegges slik påstand:

« Prinsipalt:

Bergensavisen AS, Olav Terje Bergo, Bjørn Kristiansen og Monika Nordland Yndestad dømmes til in solidum å betale ytterligere kr. 7.854,- i saksomkostninger til A.

Subsidiært:

Byrettens saksomkostningsavgjørelse, slutningens punkt 7, oppheves.

I begge tilfeller:

Bergensavisen AS, Olav Terje Bergo, Bjørn Kristiansen og Monika Nordland Yndestad dømmes in solidum til å betale A kr 2.000,- i saksomkostninger for Gulating lagmannsrett. »

Til motpartenes motkjæremål anføres bl.a. at de vesentlige utgifter er knyttet til oppreisningskravet og byrettens lovtolkning er forøvrig riktig mht tvml § 174 annet ledd. At erstatningskravet er redusert ned fra saksøkers ramme har ingen betydning, saken er fullstendig vunnet slik påstanden ble utformet, sml Rt-1985-505 . Byrettens avgjørelse er ikke vilkårlig.

Påstand i anledning motkjæremålet:

1. Motkjæremålet forkastes.
2. De motkjærende parter tilpliktes in solidum å betale kr 2000, til A til dekning av hans saksomkostninger. »

Bergensavisen AS, Olav Terje Bergo, Bjørn Kristiansen og Monika Nordland Yndestad har ved adv.flm. Trond Hatland tatt til motmæle og har også reist motkjæremål mot byrettens saksomkostningsavgjørelse.

Det bestrides at omkostningsavgjørelsen går ut over partenes påstander når det er rettens skjønn som er avgjørende og ikke partenes. Det var byretten selv som tok opp under avhør av saksøker spørsmålet om bruk av utenbys advokat. Byrettens lovtolkning og saksbehandling er forøvrig fullt ut tilfredsstillende. Den skjønsmessige vurdering kan lagmannsretten ikke overprøve. Det stilles for øvrig små krav til saksomkostningsbegrunnelse.

Dersom omkostningsavgjørelsen overprøves må saken henvises til byretten for ny behandling, lagmannsretten kan selv ikke fastsette omkostninger for foregående instans.

I motkjæremålet anføres bl.a. at byrettens anvendelse av tvml § 174 annet ledd som begrunnelse for å tilkjenne A delvise omkostninger må oppheves grunnet uriktig lovtolkning, uforsvarlig skjønnsutøvelse og feil ved saksbehandlingen. Begrunnelsen ligger ikke innen de rammer § 174 annet ledd setter. Kjærende parter vant mortifikasjonskravet fullt ut og hovedregelen i § 172 skal følges. Erstatningskravet ble satt ned fra kr 350.000 til kr 50.000. Ut fra at forlikforsøk strandet på As uvilje fremstår byrettens omkostningsavgjørelse som vilkårlig og urimelig. Hovedregelen i § 174 skulle ikke vært fraveket.

Side 229

I anledning kjæremålet nedlegges slik påstand:

- «1. As prinsipale påstand avvises.
2. Byrettens saksomkostningsavgjørelse, domsslutningens pkt 7 stadfestes forsåvidt gjelder frifinnelse for dekning av advokat Danielsens utgifter
3. I begge tilfeller:

A dømmes til å betale Bergensavisen AS, Olav Terje Bergo, Bjørn Kristiansen og Monika Nordland Yndestad tilsammen kr 2.000, i saksomkostninger for Gulating lagmannsrett.»

Påstand i motkjæremålet:

1. Byrettens saksomkostningsavgjørelse, slutningens pkt. 7, oppheves.
2. A dømmes til å betale Bergensavisen AS, Olav Terje Bergo, Bjørn Kristiansen og Monika Nordland Yndestad tilsammen kr 2.000, i saksomkostninger for Gulating lagmannsrett. »

Lagmannsretten bemerker:

Innledningsvis bemerkes at det er avsagt dom, mens det rettelig skulle vært avsagt kjennelse og dom siden mortifikasjonskravet blir avvist samtidig som det pådømmes et erstatningskrav. Riktignok viser juridisk teori til at Høyesterett ikke følger denne praksis, men det fremgår av straffeloven § 253 at når kravet avvises under saksforberedelsen skjer det ved kjennelse. Om mortifikasjonskravet avvises (som eneste krav) etter hovedforhandling blir det også avgjort ved kjennelse. Når det samtidig tas stilling til erstatningskravet, som skal skje ved dom, bør følgen bli at det avsies kjennelse og dom. Dette får imidlertid ingen betydning for det spørsmål som her avgjøres, i det saksomkostningsspørsmålet, som følger tvistemålslovens regler, blir å avgjøre etter tvml § 174, som dels vunnet dels tapt, selv om deler av saken er blitt avvist, så lenge man vinner frem med ett av kravene.

Vedrørende saksomkostningene uttaler byretten i dommen:

« For så vidt gjelder saksomkostningsspørsmålet bemerker retten at saken er dels tapt, dels vunnet. Som hovedregel skal dette lede til at hver part bærer egne omkostninger, jfr tvml § 174 første ledd. Retten finner likevel i medhold av samme paragrafens annet ledd til å tilkjenne saksøker delvise omkostninger med kr 60.000,- for salær, og kr. 3.549,- for dekning av omkostninger til utdrag fordi saksøkte med all sannsynlighet kunne inngått hele saken hvis Bergensavisen hadde godtatt advokat Hansens krav på vegne av saksøker om kr 50.000,-. Hertil bemerkes at det synes unødvendig for saksøker å betjene seg av advokat utenfor den lokale rettskrets. Meromkostningene ved det må han dekke selv. Retten kan ikke se at det hverken er noe ved saken eller advokatene i den lokale rettskrets som medfører at saksøker ikke kunne betjent seg av en lokal advokat med samme resultat som det han her tilkjennes. Da skal merutgifter ved utenbys advokat ikke dekkes, jfr tvml § 176 og Tore Schei, Tvistemålsloven I s. 369. »

Lagmannsrettens kompetanse ved overprøving av saksomkostningsavgjørelser er begrenset. Det følger av tvistemålsloven § 181 annet ledd at kjæremål kan erklæres på det grunnlag at omkostningsspørsmålet er avgjort i strid med loven. Er saken avgjort ved dom, er kjæremålsretten bundet ved den underordnede retts bedømmelse av sakens bevisligheter. Det ligger dog under lagmannsrettens prøvelsesadgang om begrunnelsen er tilstrekkelig til å prøve rettsanvendelsen.

Høyesteretts kjæremålsutvalg

Side 230

har nærmere presisert dette utgangspunkt ved kjennelsen inntatt i Rt-1995-1391 hvoretter begrensningen i bevisbedømmelsen bare gjelder bevisbedømmelsen i tilknytning til avgjørelsen av det omtvistede krav. Bevisbedømmelse som ikke står i sammenheng med dette, og som utelukkende har betydning for omkostningsavgjørelsen, kan prøves.

Lagmannsretten behandler først motkjæremålet. Byrettens avgjørelse og vurdering av at saken er dels vunnet dels tapt er korrekt når deler av kravene avvises og andre deler fører frem. At byretten her nytter tvml § 174 er i samsvar med loven. Det følger av § 174 annet ledd at det da tilligger byretten en skjønnsmessig vurdering, ut fra flere momenter, at det kan tilkjennes omkostninger helt eller delvis. Dette har byretten gjort, og den skjønnsmessige vurdering av hvor mye som skal tilkjennes kan lagmannsretten ikke prøve når dette ikke fremstår som vilkårlig og begrunnelsen for vurderingen ligger innenfor de momenter som § 174 trekker opp som vurderingstema. Momentene angitt i § 174 annet ledd er forøvrig ikke uttømmende.

Motkjæremålet fører etter dette ikke frem.

Med hensyn til kjæremålet, finner lagmannsretten at dette fører frem.

Først bemerkes at det forhold at motparten ikke påberopte seg avkorting i omkostningskravet vedrørende bruk av utenbys advokat ikke binder byretten på samme måte som hvor påstandene i selve saken setter begrensninger for erstatningsbeløpet byretten kan tilkjenne. Ved saksomkostningsavgjørelser over om utgifter er nødvendige eller ei står retten fritt i så måte. Men det vil kunne være et moment om omkostningkravet bestrides, i denne sak ble det ikke gjort hva angår advokatens *reiseutgifter*

I utgangspunktet følger det av praksis at den konkrete vurdering av om omkostninger anses nødvendig har vært bedømt som en skjønnsmessig vurdering unndratt overprøving ved kjæremål. Det kan vises til Rt-1996-133 hvor Høyesteretts kjæremålsutvalg fant at den konkrete vurdering av disse utgifter kunne ikke Høyesteretts kjæremålsutvalg prøve hvor spørsmålet gjaldt lagmannsrettens vurdering av om bistand fra utenlandsk advokat for ankesak for lagmannsretten var nødvendige, jfr tvml § 176.

Byretten har riktig tatt utgangspunkt i tvml § 176 i en vurdering av om bruk av utenbys advokat, som medfører merutgifter i forbindelse med reise til og fra rettskretsen, er nødvendig. Men byretten foretar også en bevisbedømmelse i dette tilfellet som, slik som uttalt i Rt-1995-1391 (på s 1394) ikke står i sammenheng med selve sakens bevisligheter, og som lagmannsretten finner å kunne overprøve. Dette gjelder byrettens bemerkning om at det ikke er noe « ... ved saken eller advokatene i den lokale rettskrets som medfører at saksøker ikke kunne betjent seg av en lokal advokat med samme resultat... ». Dette synes være i strid med det som er opplyst, at en lokal advokat frasa seg oppdrag for A, og da nettopp med den begrunnelse at han ikke følte seg kompetent til å påta seg et slikt oppdrag, og ba A finne en annen advokat.

Ærekrenkelsessaker, herunder mortifikasjon og erstatning i den forbindelse, kan synes å kreve noe mer enn « vanlige » straffe- og sivile

Side 231

saker. Når parten har fått det råd fra en lokal advokat å finne seg en annen advokat, indikerer dette også at særlig kunnskap og erfaring fra dette saksforhold har betydning. A har deretter kontaktet advokat med slik erfaring, og som i en viss grad må sies å ha spesialisert seg på tilsvarende saker. Advokaten hadde dessuten opptrådt i tilsvarende saker også i Bergen. Et moment bør det her også være at motpartene var representert ved advokatfirma som benyttes i stor grad av lokale aviser for tilsvarende saker med advokater med lang og utstrakt erfaring fra saksområdet.

Lagmannsretten kommer etter dette til at i denne sak lå forholdene slik til rette at det bør godtas at A søkte advokat utenfor rettskretsen og at reiseutgiftene derfor må anses som nødvendige omkostninger i saken for å få den betryggende utført. Lagmannsretten bemerker for øvrig at om byrettens synspunkt skulle få gjennomslag fullt ut ville det kunne resultere i at man vanskelig, i noen saker overhodet, kunne få tilkjent meromkostninger ved bruk av utenbys advokat, eller for den saks skyld at parter som fører saker i andre rettskretser kunne påregne å få dekket meromkostninger ved å

benytte advokater fra Bergen.

Etter dette vinner A frem med sitt kjæremål. Ut fra byrettens avgjørelsesgrunner fremgår det, slik lagmannsretten vurderer det, at om utenbys advokat først skulle bli å anse som nødvendig, måtte fulle omkostninger bli å tilkjenne. Dvs selv om saken er dels vunnet dels tapt, er det salærdelen som er avkortet, og utgiftsdelen som gjelder *reiseomkostninger* ville blitt tilstått fullt ut slik som utgiftsdelen vedrørende utdrag ble behandlet av byretten.

Lagmannsretten finner det da korrekt, i stedet for å oppheve byrettens saksomkostningsavgjørelse og hjemvise til ny behandling, selv i dette tilfelle direkte å treffe avgjørelse når resultatet etter lagmannsrettens avgjørelse er gitt.

Kjæremålet har etter dette ført frem, mens motkjæremålet har vært forgojves.

I saksomkostningskjæremålet er det krevd omkostninger.

I kjæremålet har A vunnet frem fullt ut og tilkjennes saksomkostninger med kr 2.000,-, jfr tvml § 172 første ledd, jfr § 180 annet ledd.

I motkjæremålet, som har vært forgojves, tilkjennes A saksomkostninger med kr 2.000,- idet lagmannsretten under henvisning til tvml § 180 første ledd ikke finner slike særlige grunner at den burde fravike hovedregelen. Kjennelsen er enstemmig.

Slutning:

Bergensavisen AS, Olav Terje Berge, Bjørn Kristiansen og Monika Nordland Yndestad, tilpliktes å betale ytterligere saksomkostninger til A med kr 7.854,- - kronersyvtusenåttehundreogfemtifire 00/100.

For lagmannsrettens behandling av kjæremålet betaler Bergensavisen AS, Olav Terje Berge, Bjørn Kristiansen og Monika Nordland

Side 232

Yndestad in solidum til A kr 2.000,- - kronertotusen 00/100.

For lagmannsrettens behandling av motkjæremålet betaler Bergensavisen AS, Olav Terje Berge, Bjørn Kristiansen og Monika Nordland Yndestad in solidum til A kr 2.000,- - kronertotusen 00/100.

Oppfyllelsesfristen er 2 - to - uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.